

R-9527

Er estudiant

Prensa entera comunitat educativa d'Aran

Octubre 2009

Número 5 • Suplement de LO CAMPUS 8

25 ans der inici dera normalizacion escolara der aranés

Editoriau

Aguest Suplement qu'acompanhe un periodic universitari, a ua orientacion mès agranida qu'era pròpria publicacion mair : s'adrece a tota ua Comunitat Educativa, era nòsta, era d'Aran.

Quan didem "Comunitat Educativa", volem dider autant es professionaus der ensenhament coma es familhes, coma es escolans capables de participar en debat educatiu e des sòns pròpris problèms.

ER ESTUDIANT lentaments mès sense pauses, desplegarà eth sòn projècte editoriau, qu'ei confeccionar ua plataforma de premsa educativa entà favorir era reflexion e eth debat.

Cercam incentivar era discussion, en tot aportar documentacion dempús de toti es angles e totes es opinions, sense excludir ad arrés. Ua "Comunitat educativa", coma un País coma Aran , ei poliedrica e a de besonh eth contrast des idèes e eth contrast ena sua evolucion. Èm enemics dera improvisacion e dera mediocritat, cercam era excelléncia deth pensament. Era didactica dera lengua en Aran a estat e ei essenciau, donques, aprigondir enes idèes basiques dera sua practica ei seriositat e ua inversion segura de futur.

En aguest ER ESTUDIANT presentam dus tèxtes ena escadença des vint-e-cinc ans der inici dera normalizacion escolara der aranés. Son tèxtes de dus protagonistes qu'an estat essenciaus entara nòsta lengua nacionau. era aranésa, era nòsta manèra de dider-ne der occitan. Didèr açò dera lengua, ei ua obvietat, mès cau repeti'e, un e un aute còp, pr'amor que demore clar, sustot en tempsi d'aigaliments "nacionaus" e "culturals".

Fòrça d'auti protagonistes i an participat en aguesta normalizacion escolara der aranés, mès fòrça abans dera regulacion der aranés en curriculum escolar, d'aui militants dera lengua e era cultura potencièren era nòsta lengua e per qué non didèc, heren un esfòrc personau enorme e generós, pr'amor qu'es nòsti mainatges e mainades, es joeni e es grani les arribes er ensenhament der aranés. Frederic Verges, Ficus, en siguec protagonista important e entà completar aguest numèro DER ESTUDIANT, mos escriu un article des inicis de tot eth procès abans des "25 ans" e que publicaram en pròplèu numèro.

De tot eth camin transcorrut, plan vau ua reflexion collectiva entà ajudar a qu'er aranés ne gesque refortilhat.

Era escola aranesa testimoni d'ua potencialitat

Era un conselh dera sabença populara non guardar endarrèr ena trajectòria vitau o professionau viscuda. Tostemp s'aconselhe guardar tà deuant, cap ath futur.

Ena validesa d'aguesta premissa i a tostemp excepcions. E tà qui soseriu, arrebrembar es ans e es programes desvolopadi professionau ena Val d'Aran la placen en plen acord damb es vèrs de Mn. Camil Geis "*Muntanya amunt, ens plau mirar enrera / vora el camí garronya l'olivera*...". Òc, siuec trabalhar entath recubament der occitan ena escola d'Aran, un eveniment esperlongat e continu ath long de més de vint-e-cinc ans que, auè cèrtaments, platz reguardar endarrèr pes resultats arthenhè e pes experiéncias viscudas tant autaut en orde professionau coma en personau.

Enes principis des ans ueitanta deth sègle passat, se confluen un conjunt de circumstàncias que permeteren endegar un projècte de normalizacion escolara der aranes.

Dempús dera administracion educativa, e concretaments dempús deth Servici d'Ensenhament deth Catalan, qu'a compdar de 1993 completaue eth sòn nòm damb er includiment "*e der Aranes*" quan se referie o actuaue ena Val d'Aran, s'observè de bèl primèr qu'era Val pirenèca de lengua e cultura occitana, appartenenta, totun ara administracion catalana, auie d'èster objècte d'un tractament de recuperacion lingüística e culturau en madeish grad que Generalitat de Catalonha demanaue ath govèrn der Estat entara lengua e cultura catalanes.

Aguesta apreciacion venguie ja embeguda pes nautes instàncias deth madeish govèrn dera Generalitat "*Era Val d'Aran ei era ahlama viosa d'Ocitània*" anie proclamat eth president Pujol. Atau, donques, en an 1982, eth malatrós Ramon Juncosa dempús dera Direccion Generau d'Ensenhament Primari, me manè de hèr un projècte de redreçament, planificacion der aranes ena escola. D'ací, es inicis dera mia implicacion en ensenhament der aranes e en aranes ath long de tanti ans.

Descriuerè brèvaments eth conjunt de circumstàncias mencionades més ensús.

A. era voluntat deth govèrn, presidit per Jordi Pujol, d'arreconèisher e potenciar eth hèt diferenciau dera Val d'Aran.

B. era apreciacion per part dera Administracion educativa en generau e deth SEDEC en concret, qu'era Val en question auirie un camp d'experimentacion unic en Euròpa. Ua poblacion naturauments plurilingüe, damb ua lengua pròpria, qu'auie d'èster era dominanta en territòri.

C. era voluntat deth Departament d'Ensenhament de non hèr huec nau en arren, més d'auer per punt d'arringada es accions que, en ensenhament dera lengua, s'auien aplicat damb anterioritat per part de bèri màstres per iniciatua pròpria (F, Vergès e d'auit) a mejans ans setanta deth sègle passat.

D. era disponibilitat d'un gran nombre de màstres entà collaborar en ensenhament der aranes, tà arreceber formacion pr' amor d'ua docència adequada e tà trabalhar entà superar era mancaça de materials escolars. Cau arrebrembar qu'es primèrs libes de lectura e de tèxte sigueren elaboradi e materializadi a man.

E. era predisposicion e foncion eficaça e benefactora pera lengua deth Centre de Recorsi Pedagogics dera Val, recentaments creat.

F. era possada iniciua dera inspeccion d' ensenhament , dempús des ans setanta en favor der aranes ena escola. Cau arrebrembar coratge en aguest sens des inspectors Rúbies e Domènèch.

G. era circumstància, lèu en temps parallèl, dera accion dera Direccion de Política Lingüística, que n'ère responsabla Aina Moll, qu'atiege era accion de hèr normau er aranes en encastre social, força més enlà dera esfèra escolara.

H. era voluntat explicita d'un nucleu important de pairs pr' amor qu'er aranes siguesse present ena escola e que siguec apuntalada pes consistòris municipaus deth moment.

Siuec en cors 1984/85 que se hec ua accion planificada entà organizar er estudi dera lengua dera Val d'Aran a compdar dera Resolucion dera Directora Generau, Sara Blasi. Era Resolucion, primèra norma concernenta ar ensenhament der occitan en Catalonha, previde era aplicacion d'un Plan Experimentau de Potenciacion der Aranes. Eth Plan concretatue:

A. era implantacion dera docència dues ores per setmana en totes es escolès d'ensenhament primari,

B. era organizacion de corsis de reciclatge entà màstres a cargue der ICE dera Universitat de Lhèida,

C. era redaccion d'un programa adaptat de tractament de lengües ara realitat aranesa de situacion plurilingüe e

D. era constitucion d'un Seminari de Programacion entara elaboracion de libes de tèxte.

Totun, maugrat non èster ua operacion de facil format e d'objectius ambiciosi eth SEDEC actuec en compliment des quate punts acabadi de mencionar. En 1990, eth 80 % deth professorat dera Val d'Aran ère acreditat entà ensenhar aranes e en aranes, ath long des darrèri ans ueitanta, era pròpria lengua ère ensenhada ena totalitat d'escolès, s'editèren libes de lectura, de Sciéncias Socials e de lengua - Aran I,II,III- entà cada cicle escolar.

Un pas considerable de tot aguest procès de recuperacion lingüística ne siuec era implantacion d'ua escola mairau en aranes en 1988, ena escola Garona de Vielha, que soslinhèc eth camin entara generalizacion der ensenhament ena pròpria lengua enes autas escolès des diuèrses poblacions. S'apliquec un sistèma innovat ena Val d'Aran, nomenat *Alternança de lengües* eth quau portaua a hèr es sessions deth programa escolar deth matin en aranes, es dera tarde en catalan e er airau de lengua correspondenta en castelhan.

Sonque mencionar, encara, era incorporacion oficiua der aranes enes curriculums escolars (1990) e era constància en Decrèt 75/ 1992 -eth dera Reforma Educativa- qu'er aranes auie d'èster objècte d'ensenhament e normauments era lengua veiculara d'aprendissatge enes airaus que se determinèssen.

Non podem deishar de mencionar era accion d'assisténcia didactica permanenta enes escolès qu'amierà a tèrme, damb dedicacion exemplara e vocacion, es assistents deth SEDEC ena Delegacion Territorial de Lhèida, entre es quaus i compdam a: Irene Seira e Carme Montcasi. Tanpòc podem desbrembar eth significatiu prètzhet de suport incondicionau dera Oficina de Promocion der Aranesa regida, alavetz, per Josèp Lois Sans.

En Ensenhament Segondari, es causes anèren força més lentes e, vau a didèc, non arribèren pas a igualar eth nivèu de normalizacion lingüística dera escola primària.

"*Val d'Aran, pòlda e bèra*", guairi arrebrembes de profession, guaires relacions umanes positives e inesfçaibles, guaire collaboracions ath delà deth corrent entre gent dera administracion, guairi, per què non didèc? Esfòrci entà arthenher qu'er aranes venguesse lengua dera escola. Era causa dera pàtria aranesa plan s'ac valie.

Ua experiéncia, entà qui soseriu, extraordinària que demanarie tot un libe entèr entà non deishar en descuet tantes e tantes situacions dignes d'arrebrembar.

Ua reconeishença finau e, autraments convenenta, sense era voluntat deth govèrn dera Generalitat e eth trabalh incondicionau des màstres arren non auesse estat possible.

Joaquim Arenas e Sampera , Pedagog e escrivan.

Adolescents en Aran e en mon: ua reflexion

(e Dusau part)

Un des punts importants de coma es adolescents s'afrenton ara sua vida en tot includir eth sistema educatiu lo trobam en sòn assag de plàser ara sua familha. Quauqui adolescents se senten pressionadi a hèr un bon papèr en institut, uns auti senten egalaments eth desir més pas se senten capaci d'arthenhè e e diden que les da lo madeish suspèner. En realitat a toti e totes les afècte eth fracàs escolar. Ua gojata catalana mos comentaue qu'era e es sues companhès èren hartes qu'es

especialistes hessen seminaris e vidèos sus es sòns gosti e problèms sense discutir prealablaments damb eres es sues conclusions. Supausadaments, mos explicaua, "*en aguesti cursets mos van a explicar quini son es nosti problèms e com solucionar-les. Çò que succedis*", reitèraue, "*ei que pas mos ajuden, ath contrari, mos confonen*." Per tant, segontes diuèrsi adolescents, s'elabòren programes sus adolescents en quauques escasences damb era participacion passiva d'aguesti,

Josèp Loïs Sans en tot dar ua conferència ena Universitat de Lhèida. (11 / 11 / 2008).

Era escola d'Aran, era escola d'un pòble

Elh procés de promocion der aranés ena escola ei un d'aqueri hèts sociats que caleríe conèisher e difòner, per ua rason basica: a estat er encastre social, dera Val d'Aran, a on era expression de defensa dera identitat a estat més clara, més decidida qu'en quinsevolh aute. Ne tant solet, ena politica a on i a aut força possament, s'a aut tanta consisténcia. Ath long de trenta ans, des dera fin des ans 70, s'a auançat dera simpla classa voluntaria a un sistèma qu'assegure que toti es mainatges d'Aran aprenen era lectoescritura en occitan e era preséncia der aprenentatge der occitan e en occitan ei assegurada enquia eth bachilherat. Francaments, creigui que costaríe de trapar ua comunitat de tant reduides dimensions coma era aranésa que possege presentat entre es sues característiques aguest hèt. Açò ei eth somni de Condò quan en "Era Isla des Diamants" diguie: "En Colètge s'i ensenhará er aranés coma lengua oficiala dera Naua Val d'Aran". Certaments er aranés a acabat ocupant un lòc principau e emblematic dera Escola d'Aran. Diuèrsi an estat es protagonistes d'un hèt tant especiau:

1.- Un ambient propici: Catalonha a respirat pendent aguesti ans anes de deféncia úica identitat. Arani se n' a contagiá e a aplicat es madeishi criteris, o molt semblants. Er ambient tanben ère favorable enes nivèus politics aranesi, Lei d'Aran, reivindicacion de competéncias, ... Ua interpretacion generau favorable ara promocion dera identitat hège qu' es reivindicacions socials e educatives siguessen més fàcilment comprensibles. Es pares an aut actituts positives.

2.- Es persones: per un costat es mèstres que dirigien es processis socials dera escola. Eren generaments gent deth país, per origen o per ua implantacion molt favorable. Non an estauvat esfòrci. An trebalhat força. Per un aute costat era administracion dera Generalitat, Departament d'Educacion, e especiauments era persona de Joaquim Arenas, Cap deth SEDEC, qu' a destinat importants esfòrci entà potenciar era particularitat ath long d'aguesti ans. Finalaments es dirigents deth Conselh Generau d'Aran que des deth sòn inici an comprés que calíe un esfòrc complementari ena Escola entà mantier ua coeréncia de país.

Tot açò entà construir ua escola particulara, de petit pòble,

pensadi entada eri, més qu'es interessadi/es non s' i identifiquen pas. Ath contrari se ven estereotipadi, es sòns gosti mau definiti e es sòns problèms codificadi entàs adults més pas entada er/eres. "Mos sentem coma niniòts" mos explicaua un gojat de 14 ans. Dempús d'uns 10 o 15 ans, es adolescents s'an interessat més en qu'es adults les retornen eth sòn papèr coma agents socials actius e pas les codifiquen enes sues propries definicions en tot hèr-les impossible era accion.

Era adolescéncia ei accion, era capacitat de concentracion des gojats e gojates ei aguda més de cuerta durada donques cau aufrir-les responses rapides.

En un entorn social totauments dominat pera imatge e era accion, que pas i a en eth lòc entara reflexion, ne existís era paciéncia requerida entara autoeritica, çò qu'es adolescents mos comuniquèren sigue eth besonh d'èster escotadi. Ua gojata de 15 ans mos didec: "arrés escote ad arrés cadun a es sues istòries e aquerò ei çò d'amic qu'impòrte."

fonamentada ena identitat. Rebrembi aqueth moment especiau, er an 1990 en qu'ua Orden deth Departament d'Ensenyament daue era possibilitat d'implantar era alternança de lengües, aquerò qu'en d' auti lòc en diden construir ua escola bilingüe (aranés mieja jornada e es autes lengües era aute mieja). Era Escola de Les e ua linia deth Garona de Vielha s' i acuelheren des deth primèr moment. Anecdotes e moments transcendent e de patiment n' i an molti. E aguesta ei era característica més definitòria dera escola d'Aran des darrèrs 30 ans: esfòrc e patiment.

E totun en emprèner aguest article auia un parelh de dubtes: non compreni massa perque se parle de "25 ans d'Escola Aranesa"; s'a agarrat sonque 25 ans d'ua luta que comence damb era arribada dera democràcia. Es auti ans non valen?. Tanpòc compreni massa que volem dider damb "escola aranesa". Ei que s'era escola se hesse tota en lengua castelhana deisharíe d'èster aranesa?. En aguest cas aranesa hè referéncia a un territòri. Ena Republica e en franquisme era escola d'Aran tanben ère aranesa. M' estimi més de parlar d' "Escola en aranés". Ua escola qu' auesse dedicat sonqu' ua ora setmanau en toti es corsis der ensenhament obligatòri tanben aurie estat aranesa. Ara ben, non ei lo qu' auem... aguesta escola nòsta cau estudiar-la e cau valorar-la.

E ara cau enfrontar çò que ven e cau reorientar, nauaments, eth devier dera Escola. Reorientar ei lo que s' a hèt en aguesti darrèrs trenta ans e non cau deishar-se emportar pera inèrcia, perque en educacion era inèrcia ei traidora e antieducativa.

Es circunstàncias actuaus obliguen a prèner importantes decisions:

A.- Per un costat era pèrta considerabla der emplec der aranés enes nivèus d'us abitau. Se hè 30 ans pròp deth 70 % des poblants d'Aran emplegaus abitauaments er aranés, ara non arribe ath 20 %. Era petitesa d'Aran e era força deth castelhan an jogat en contra.

B.- Era globalizacion non respectarà territòris tant petits com er aranés. O se hè un decidit pas envèrs era occitanitat o eth

procés serà irreversible. Respectant era forma lingüistica abitau d'Aran enes primèrs corsis, cau començar a introduir era dialectologia enes darrèrs corsis der ensenhament obligatòri entà hèr deth nòste contèxte un encastre més gran e per tant més poderós. Aran s'a de convertir en un modèl en Europa e entad açò a d'èster ena vanguardia dera promocion der occitan e coma enes ans 70, cau començar pera escola. Cau demostrar ara rèsta deth mon que des d'Aran se cre era nacion occitana. Consolidem Aran coma vanguardia dera promocion lingüistica. Socialaments ei bon, més educativaments ei extraordinari.

C.- Més recorsi e més conviccion politica. Maugrat era importanta e emblematica situacion der aranés ena escola d'Aran, eth castelhan ei era lengua més emplegada en ensenhament, seguida deth catalan. Era naua immigracion represente en Aran eth 25 % dera poblacion e a molta incidéncia ena educacion. Es poders publics aranesi empleguen eth castelhan de més en més enes expressions publiques. Eth ambient propici que generèc er ensenhament en aranés, està desapareishent. Cau orientacions potentes e recorsi sufisents. Cau qu' es naues tecnologies se hèsgen presentes ena escola per miei der aranés. Cau qu' era documentacion sigue digitalisada, qu' era lengua sigue er element veiculador dera modernitat, dera actualizacion. En Aran non i a mensprètz per occitan (coma en d' auti endrets). Profitem' ac!

Aguesti ans d' escola an deishat sense dubte un sentiment, enes alumnes, d'èster centre deth devier d'un pòble que lutae pera sua supervivéncia ath temps que s' esforceque per auer ua escola de qualitat. Er esfòrc e eth patiment entà auer un projècte de vida (qu' ei un projècte d' escola e de pòble) modern e vinculat ath territòri, elaborat damb eth trebalh de toti, alumnes, professors pares e institucions serà era característica que definirà aguest periòde.

Josèp Loïs Sans
Director deth "Programa entara creacion dera Oficina Occitan en Catalonha" Generalitat de Catalonha

Es adolescents, autan gojats coma gojates, cerquen es sues idòles. Esportistes, cantaires, aventuraires, homes independents e simbòls deth cinèma american que son modèls dera capitada, deth "glamour" e deth poder adquisitiu. Aguestes idòles representen era rapiditat, eth movement e çò ei çò qu'en generau cerquen es adolescents. Era immediatesa dera imatge agilizze toti es processis de cambiament e es adolescents cerquen coma artèrher eth poder adquisitiu e eth futur que cerquen.

En un contèxte social damb un nau index de caumatge e damb un orizon damb pòques possibilitats laboraus e professionaus, es adolescents caminen cap ara fin deth sòn procés de transicion: eth primèr contracte laborau. Quan l'artenhen càmbe eth sòn estatus social e ena sua familha comencen a considerar-lo un joen-adult.

Nora Muntanola Thornberg
 Antropològa sociala

Vivència Aranesa,

Associacion culturau e
civica dera Val d'Aran

En tot difóner
eth pensament
contemporanèu

Connècta damb nosati

Telefòn 649405630

occitania@vivenciaaranesa.com